

Хамса

Лайли ва Мажнун

БИСМИЛЛОҲИР РАҲМОНИР РАҲИМ

I

Эй яхши отинг била сароғоз,
Анжомифаким етар ҳар оғоз¹.

Эй сендин улус хужаста фаржом,
Оғозингга ақл топмай анжом.

Эй ақлга фоизи маоний,
Боқий – сену, борча халқ – фоний.

Эй элга адам бакони айлаб,
Зотингга фанони фони айлаб,

Эй илмингга ғайб сирри маълум,
Мавжуд — сен, ўзга борча — маъдум.

Эй йўқ қилибон адамни будунг,
Йўқлугни адам қилиб вужудунг.

Эй хусни дилпазир қилган,
Эй қўнглин анга асир қилган.

Эй хуснға айлаганни шайдо,
Мажнунлуғ ила қилиб хувайдо,

Эй ишқ ўтин айлаган жаҳонсўз,
Ҳар бир шарарини хонумонсўз.

Эй ўртаб ул ўтқа хонумонлар,
Не хону не монки, жисму жонлар.

Эй кимники айлабон париваш,
Мажнун анга юз асири ғамкаш.

Эй кимни қилиб париға мажнун,
Ашки суйин оқизиб жигаргун.

Эй ҳар сориким қилиб тажалли,
Ул мазҳар ўлуб жаҳонда Лайли.

Эй оники Лайли айлаб отин,
Мажнун қилмоқ қилиб сифотин.

Эй Мажнунунг хирадин озод,
Охи берибон хирадни барбод.

Эй ақл сенинг йўлунгда ғофил
Ким, телба сенинг йўлунгда оқил.

Эй бандалариға жовидона,
Омурзиш учун тилаб баҳона,

Эй ашқ суйидин айлабон паст
Дўзах ўти шуъласини пайваст.

Кўк ер киби пасту муртафий — сен,
Балким еру кўкка мухтариъ — сен,

Сунъунг била тўрт зид мувофик,
Хукмунг била етти кўк мутобик.

Тун-кунки қилур сипехр новард,
Сенинг талабингдадур жаҳонгард.

Бошдинки кадам қилибдурур меҳр,
Истаб сени бўлди заъфарончеҳр.

Бордур талабингга борча мойил.
Лекин сени топмоқ асру мушкил.

Ҳар негаки деса ўхшамассен,
Сендин дурур ул, сен ул эмассен.

Ҳар не сени деса ройи сойиб,
Ул сендину сен арода ғойиб.

Ғойибсен ангаки бўлса нозир,
Нозирға доғи бор ишда ҳозир.
Афлокка сен шитоб бердинг,
Анжумға бу нуру тоб бердинг.

Кун юзини айладинг мушаккал,
Тун кўзини айладинг мукаҳҳал.

Ой сиймини айладинг зарафшон,
Туннинг шабасини гавҳарафшон².

Токка берибон либоси хоро,
Заррин камар эттинг ошкоро.

Қиш меҳрини чун итикрак эттинг,
Қорнинг садафин арусак еттинг.

Ўз ±мғури етгач, айладинг бот,
Ер чакманини яшил сақарлот.

Лола қадаҳини тошқа урдунг,
Жола гуҳарини бошқа урдунг.

Гул ±фроғини ҳавоға сочтинг,
Ғунча гириҳин сабодин очтинг.

Гулга берибон зумуррадий тахт,
Ғунча киби айладинг жавонбахт.

Кеча анга бўлмасун дебон бийм,
Бердинг наргисга машъали сийм.

Чун кўкни хусуфзод қилдинг,
Ойнинг кумушин савод қилдинг.

Гоҳики касофат этти маҳтоб.
Меҳр олтунин айладинг сияҳтоб.

Бердинг чу жиҳатқа зеб ила фар,
Боши уза тиктинг олти гавҳар.

Унсурни тузук сарой қилдинг,
Деворини чордой қилдинг.

Кийдурдинг зийнат айламакдин,
Тўқуз хилъат анга фалакдин.

Кўк атласу бору зарҳал этган,
Анжум дуридин мукалал этган,

Жайби аро тугма Тийру Нохид,
Эгнида тирози Ою Хуршид.

Йўқ, йўқки, бу етти жирми мовий,
Анда етти чобуки самовий

Ким, борчаларини фоил эттинг,
Сайру ҳаракатга шоғил эттинг.

Обо чу буларға от бўлди,
Ул тўрт ҳам уммахот бўлди.

Айлаб бу ато, аноға пайванд,
Уч қилдинг аролариди фарзанд.

Ҳар бирининг ўзгача сифоти,
Ҳайвонию конию наботий.

Андоқ чу тузулди кадхудолик,
Бу навъ ўлди ато-анолик.

Бир кимсага тўрт агар тарабдур,
Етти аро тўрт бас ажабдур.

Ҳар милға тоқдинг, икки занжир,
Қилдинг лақабин қазову тақдир.

Гардунни сен айладинг сабуксанг,
Давронни сен айладинг куҳанланг.

Гар бўлса сипехру арз бир-бир,
Чун сендин эрур сенга не тағйир.

В-ар топса бақойи лониҳоят,
Ҳам сендин эрур ўшул иноят.
Ҳар шохки, андин эл ҳаросон,
Йўқ қилмоқ ани қошингда осон.

Ў қайси гадоки, нони йўқ-тўқ,
Шох этсанг ани, ким, ойтқой йўқ.

Зоҳидки улусқа қилғай иршод
Солсанг томуғ ичра кимга ирод?

Фосикки эрур бор иши муҳмал,
Ўрликасанг они кимга мадҳал?

Бас, олам ичини айладинг қон,
Бир лукма ютарға ютти минг қон.

Бас жоҳил эрурки беғаму ранж,

Тўктунг этагига махзану ганж,

Бу ишта не билсун эл камоҳи,
Не эркани ҳикмати Илоҳи.

Лекин бу тараф кўнгулга йўлдур
Ким, ҳар неки айладинг иш улдур.

Кимни недин айладинг навосоз,
Топқон анга не кўп эрди, не оз.

Ҳар кимга не берганинг бас эрди,
Андин кўпу оз керакмас эрди.

Топқонга қаноат улки қилмас,
Ўз маслаҳатини сенча билмас,

Биздин неки келса бежихатдур,
Сендин неки бўлса маслаҳатдур.

Дойим қилибон савол варзиш,
Хони карамингдин офариниш.

Кундуз — санга бир гадои руси,
Хуршеддин эгнида кадуси.

Тун — дарғаҳингга тиланчи занги,
Эгнида терисидур паланги.

Дар± санга толиби навола,
Кишти кафида йиғоч пи±ла.

Тоғ лола тутуб нечукки сойил,
Очиб этагин тиларга мойил,

Яъни бори узрадур паноҳинг,
Бор улчаки бор гарди роҳинг.

Мулқунг икки боғи икки олам,
Султонлиғ эрур санга мусаллам.

Боғинг икки варди меҳр ила маҳ,
Не боғу не вард, Аллоҳ-Аллоҳ.

Шонин билмай хирадға андуҳ,
«Жаллат олоуху ва шаънуҳ»³.

II

*Пастлиғ юзидин муножот ул рафиъ уд-даражот ҳазратидаким, саносида
ақли қулл тили лол, балки ақли қулл тили шикастамақол келди ва ул бобда маъзиратни унутмоқ ва узр
демакдин ўзни маъзур тутмоқ ва ажз
ва номуродлиғ кўйиға қочмоқ ва гадолиқ ашқин сочмоқ ва
«шайъан лиллаҳ»¹ овучин очмоқ².*

Пок сифатингда аҳли идрок,
Сўз сурмади ғайри «мо арафнок»³.

Ҳар навъки айласам хитобинг,

Юз онча бийикдурур жанобинг,

Улким, «ана афсах»⁴ этти даъво,
Фош этти бу даъви ичра маъно.

Кўргузди чу нукта ичра мўъжиз,
Олам фусаҳоси бўлди ожиз.

Ҳамдингни демак чу бўлди коми,
«Ло уҳси»⁵ эди анинг каломи.

Ул ажзиға эътироф қилса,
Ҳамдингдин ўзин маоф қилса,

Бас, назмда сўз деган менингдек,
Мен худ неки, юз туман менингдек,

Сўз ажзини зоҳир айламак ҳам,
Ўз ажзини зоҳир айламак ҳам.

Инсоф ила келди носазолик,
Йўқ-йўқки, камоли беҳа±лик.

Чун ҳамду сано иши бу бўлди
Ким, ақли кулл анда узр қўлди.

Ҳам гунги мақол бўлмоқ авло,
Бу узрда лол бўлмоқ авло.

Қилмай даъвийи хуш адолик,
Арз айла, Навои±, гадолик.

Ў Раб, эшигингда ул гадомен
Ким, боштин-а±ққача хатомен.

Мушқум бу хатода бўлди кофур,
Кофур ила мушқум ўлди бенур.

Ис±н ўтидин куюб жаҳоним,
Дуди била тийра хонумоним,

Расволик ўтин жаҳонға сочиб,
Учқунларин осмонға сочиб,

Ҳам ушбу ўтум тошиб жаҳондин,
Ҳам учқуни ошиб осмондин,

Атфоли жунун жафо қилиб фош,
Ҳар лаҳза бошимға ±ғдуруб тош.

Мажнунлуғум ичра гар кўруб дев,
Мендин кочариға айлабон рев.

Девоналиғим нечукки мажнун,
Саргашталиғим нечукки гардун.

Занжири жунун эрур нишони,
Андух сипехри Каҳкашони.

Жўлида сочим – бу чарх аро тун,

Йўқким, бошима келиб қаро кун.

Бу нав қаро кун ичра қориб,
Яъники, қаро кунум оқориб.

Зуннор белимға нафс этиб чуст,
Куфр ичра белимни боғлабон руст,

Ҳар лаҳза ишимни чархи бебок
Ул ришта била этиб гириҳнок.

Яхшилиқ итиб бу нотавондин,
Ҳолимни десам ±монроқ ондин.

Ҳолим шарҳики бас узундур,
Бу турфаки, дам-бадам фузундур.

Бу ранжки, келди жовидони,
Ўздин бўлмас кетармак они.

Мен қилсам эди анинг давоси,
Бўлмак нега эрди мубталоси.

Ҳар неча эмас манга бу осон,
Лекин санга бордур асру осон.

Бок дарду малолатимға, ± Раб,
Раҳм айла бу ҳолатимға, ± Раб.

Лутф айла ўзунг сори йўлум чек,
Чектинг чу йўлум тутуб қўлум чек.
Тортиб бу мағокдин чикорғил,
Ғарқоби ҳалокдин чикорғил.

Чун оллима қўймадинг ±вуз йўл,
Сайр ичра насибим айла туз йўл.

Шукрунға тилимни қойил айла,
Сажданға бошимни мойил айла.

Ўқсутма ҳидоятингни мендин,
Кам қилма иноятингни мендин,

Бўл роҳнамун манго ул ишга
Ким, бўлса санга ризо ул ишга.

Ул иш манга қил муроду мақсуд
Ким, бўлсанг ўзунг ул ишта хушнуд.

Бир ишки, эмас ризоси сендин,
Эрмас бу қул илтимоси сендин.

Ҳар қиссада шукр сол тилимға,
Ҳар ғуссада сабр бер элимға.

Ҳар зухдки ужб эрур анга зам
Кўнглум ҳарамиға қилма маҳрам.

Ҳар журмки узр эрур анга ±р,
Ул журмни айлагил манга ±р.

Гар учмоғу гар томуғдурур йўл,
Сен лутф ила анда йўлдошим бўл.

Раддига қабулни мутеъ эт,
Журмумға расулни шафеъ эт.

III

Ул рисолат сипехрининг қу±иши наътидаким, мағриб соридин тулуъ қилиб, Макка авжсида камол тутти, балки анвори ашироқи била машириқдин мағрибқача «Каш-шамси нисфун-наҳор»¹ ±рутти ва куфр шомида ислом шамъи ±қти ва шомға яқин у±қти².

Эй жилвагаҳинг сипехри ахзар,
Рахшинг изи рашки меҳри анвар.

Эй машъали меҳр шамъи жоҳинг,
Бал меҳру сипехр хоки роҳинг.

Буким санга чарх хок раҳдур,
Меърож тун мунга гувахдур.

Эй рифъатинг оллида фалак паст,
Умнатларинг анби±ға ҳамдаст.

Оламда рисолатинг навиди,
Одамға шафоатинг умиди.

Эй «қунту набийян»³ айлаб оғоз,
Чун хилқатинг ичра айтибон роз.

Одам шажарингға мева монанд,
Фарзандингга олам аҳли фарзанд.

Эй нурунғ ўлуб жаҳонға собиқ,
Балким тўқуз осмонға собиқ.

Зотинг била муфтахир жаҳон ҳам,
Сайринг била тўқуз осмон ҳам.

Эй рутбада хайлинг офариниш,
Йўқ-йўкки, туфайлинг офариниш.

Ҳар неча жаҳон бўлуб туфайлинг,
Бўлмай бу туфайл сори майлинг.

Эй зотинга номаи футувват,
Арқосида хотами нубувват.

Ул муҳр хутути васфи зотинг,
Хотам «алиф»ию «те»си отинг.

Эй илм санга ладун анжом,
Мактаб сори ранжа айламай гом.

Олинггада вале келиб муаддаб,
Илм аҳли нечукки, тифли мактаб.

Эй сунмай иликни хома сори,
Ул навъки хома нома сори.

Номанг вале андаким бўлуб фош,
Хаттидин улус кўтармайин бош.

Эй пўяда маркабингга таъжил,
Оллингда ҳақир пайки Жибрил⁴.

Худхудға не поя, кадру сомон,
Сайр айласа ел уза Сулаймон⁵.

Эй зумрайи анби± шафеи,
Олам эли буйруғунг мутеи.

Буйруғларинг элга қарз янглиғ,
Суннатларинг элга фарз янглиғ.

Қадринг ети чархдин муалло,
Зотинг худ ики жаҳондин аъло.

Сен бўлмасанг анби±да кимдур
Ким, нутки жавомиул-калимдур.

Ваҳ-ваҳ, не каломи муъжиз ойин
Йўқ ўйла русулға ҳаргиз ойин.

Аҳкоми била жаҳон низоми,
Назми ики олам интизоми.

Ҳар бир алифи қилиб синон тез,
Куфр аҳлиға ул синони хунрез.

Микроз ила лом-алифлари руст,
Таън аҳли тилин тутуб кесиб чуст.

Бу номаға нусха зоти поки,
Тенгри сўзидин улуска хоки.

Сунъ илги чекиб бу номаға там.
Орқосиға бости нақши хотам.

Хотам дема они, мушки тар де,
Йўқ мушкки, мунхасиф камар де.

Рухсорикки, келди курси хуршид,
Ул меҳр камарваш ўлди жовид.

Чун жисми жаҳони бўлди ҳойил,
Нури бу камарнинг ўлди зойил.

Ул меҳрға гарчи мунҳарифдур,
Чун ҳойили бор мунхасифдур.

Ҳойил дема, бу жаҳони суғро,
Суғро эмас, ул хужаста туғро.

Ким зоти қошида етти торам,
Торам дема, балки Арши аъзам.

Меърож туни табоҳ бўлди,
Борча анга хоки роҳ бўлди,

Бас оламе ўлди зоти кубро,
Юз ончаки, ушбу жирми ғабро.

Ғабро неки минг сипехр чоғлик,
Нур ичра туман бу меҳр чоғлик.

Ер узра келиб жаҳондин ортук,
Чарх узра эканда ондин ортук.

Бўлмаса жаҳондин ортуғ ул пок,
Бас бўлмас эди матофи афлок.

Бўлмаса сипехрдин кироми,
Арш ўлмас эди анинг мақоми.

Гар меҳрдин ўлмаса мунаввар,
Қилмас эди ломаконни анвар.

Гардундин ўтар замон буроки,
Ой-кун бўлубон ики жуноки.

Ислом таниға ул келиб рух,
Асҳоби анга фидо қилиб рух.

Ўн ±ри жавоҳири нафойис,
Зоҳир қилиб ул баданға ўн ҳис.

Ул тўртки динға келди носир,
Бу рух тани учун аносир.

Ул руҳу хавосу тўрт унсуур
Ким, ақлға солдилар таҳайюур.

Бу жисмға мустадом бўлсун,
Сухбатлари бардавом бўлсун.

Олики, ри±зиға шажардур,
Авлоди шажар уза самардур.

Борисиға ҳар гузин авкот,
Юз минг салавот ила таҳи±т.

IV

Ул шoми висолинингким, «Вал-лайли изо яғшо»¹ ояти бўла олғай анинг шoнида саводи ±зилмоғи ва мунингдек шoмда ул мусoфири самoвийнинг шaбгир баланд қилмоғи ва субҳи висол эшиқлари юзигa очилмоғи ва меҳри мурoд топилмоғи².

Ғам шoмида зору ранжпарвард,
Кезмак неча ой ха±ли шaбгард.

Неча ғам аро тузуб тарона,
Бу шoмдин айтмоқ фасона

Ким, тули ҳа±тим этти нобуд,
Савдосида ҳеч топмадим суд.

Вах, не кечаким, қаро балое,
Кун ганжини кўмган аждаҳое.

Дилбар сочидек ҳароси жонда,
Мен мунда, нечукки, кўнглум онда.

Бу шом фасонаси узундур,
Ҳаддин қаро қайғуси фузундур.

Фикрида тутар кўнгулни қайғу,
Савдосида кўз бўлур қаронгу.

Жон меҳнати келди зикри онинг,
Умр офати бўлди фикри онинг.

Бу шомға истасанг ниҳоят,
Ул шомдин айлагил ҳикоят.

Ким ранги эди чу мушки ноби,
Ҳар юлдузи рашки офтоби.

Шабнамлариким, сочиб заройир,
Оламни тутуб нужуми сойир.

Тун гардин шабнами қилиб гум,
Ғам тийралиғин доғи ул анжум.

Гардун чикориб кеча палосин,
Давронға ±пиб сахар либосин.

Тун даҳр юзидин оритиб менг,
Кундузни ўзига тутмайин тенг.

Кундуз уёлиб бу ҳолатидин
Ким, ерга кириб хижолатидин,

Бу ишга қулуб сипеҳри хазро
Ким, тишларин айлаб ошкоро.

Атфоли нужум айлабон майл
Ўқурғаву ўқумоғи «Вал-лайл».

Чун лаъбу нишот аларға ортиб,
Устои казо фалакка тортиб

Йўқким бори ранжу ғуссадин шод,
Яъники фалак ғамидин озод.

Қолмай фалак ичра зулмат оти,
Борин супуруб, малак қаноти.

Дегилки, ҳавода юз туман хур,
Оразларидин сочар эди нур.

Ораз хайидин сочиб ниҳони,
Шудрун киби оби зиндағони.

Исони таажжуб айлабон лол,
Ҳар ±н фалак узра музтарибхол.